

Ἔξω, ἔξω, ἄγγελέ μου! Μέσα, χαμηλά, δόλωμα τῆς εὐτυχίας μου! Στάλαξε τὴν πιὸ γλυκιὰ δροσιὰ σου, μέλι τῆς καρδιάς μου! Δάγκασε, ἀγκίστρι μου, στὴν κοιλιὰ ὄλων τῶν μαύρων θλίψεων!

Ἔξω, ἔξω, μάτι μου! ὦ, πόσες θάλασσες μὲ τριγυρίζουνε, πόσα ἀνθρώπινα μέλλοντα ἀνατέλλουνε! Καὶ τί ροδοκόκκινη γαλήνη—ἀπὸ πάνω μου! Πόση ἀνέφελη σκωπή!

Η ΚΡΑΥΓΗ ΤΗΣ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

ΤΗΝ ἄλλη μέρα ὁ Ζαρατούστρα καθότανε πάλι στὴν πέτρα του μπροστὰ στὴ σπηλιά του, ἐνῶ τὰ ζῶα του τριγυρίζανε, ἔξω, στὸ κόσμο, γιὰ νὰ φέρουνε κουνούργια τροφή, — καὶ κουνούργιο μέλι: γιὰτὶ ὁ Ζαρατούστρα εἶχε διαθέσει καὶ σπαταλήσει τὸ παλιὸ μέλι ὡς τὴν τελευταία σταγόνα. Πλὴν καθὼς καθότανε ἐκεῖ, μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι, καὶ σχεδίαζε τὴ σκιά ποὺ ἔκανε τὸ σῶμα του πάνω στὴ γῆ, συλλογισμένος, κι ἀληθινά, οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του μήτε γιὰ τὸν ἴσκιό του—ξαφνικὰ τρόμαξε κι ἀνατρίχιασε ὁλόκληρος: γιὰτὶ πλάι στὴ δική του σκιά εἶδε καὶ μιὰν ἄλλην ἀκόμα σκιά. Κι ὅπως κοίταξε γύρω του καὶ σηκώθηκε, γιὰ δές, πλάι του στεκόταν ὁ προφήτης, ὁ ἴδιος αὐτὸς ποὺ κάποτε τὸν εἶχα ταῖσει καὶ ποτίσει στὸ τραπέζι του, ὁ κήρυκας τῆς μεγάλης κούρασης, ποὺ δίδασκε: «Ὅλα εἶναι ἀδιάφορα, δὲν ἀξίζει τίποτα, ὁ κόσμος δὲν ἔχει νόημα, ἡ γνώση πνίγει». Μὰ ἡ θωριά του εἶχε ἀλλάξει στὸ μεταξύ· καὶ καθὼς τὸν κοίταξε στὰ μάτια ὁ Ζαρατούστρα, ἡ καρδιά του τρόμαξε πάλι: τόσο πολλές κακὲς ἀγγελίες καὶ σταχτόγκρίζες ἀστραπὲς περνούσανε πάνω ἀπὸ κεῖνο τὸ πρόσωπο.

Ὁ προφήτης, ποὺ εἶχε μοντέφει τί γινότανε μέσα στὴν καρδιά του Ζαρατούστρα, σφούγγισε μὲ τὸ χέρι τὸ πρόσωπό του, σὰ νὰ 'θελε νὰ τὸ καθαρίσει ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ σημάδια τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ὁ Ζαρατούστρα. Κι ὅταν κ' οἱ δύο τους συνεφέρανε καὶ δυνάμωσαν χωρὶς νὰ ποῦνε τίποτα ὁ ἓνας στὸν ἄλλο, δώσανε τὰ χέρια, σημάδι πὼς θέλανε νὰ ξαναγνωριστοῦνε.

«Καλωσόρισες, εἶπε ὁ Ζαρατούστρα, ὦ προφήτη τῆς μεγάλης κούρασης, δὲν πῆγε τοῦ κάκου τ' ὅτι ὑπῆρξες κάποτε ὁμοτράπεζός μου καὶ φιλοξενούμενος. Φόσε καὶ πῆς καὶ σήμερα κοντά μου καὶ παράβλεψε ποὺ ἓνας εὐθυμος γέρος κάθεται στὸ τραπέζι μαζί σου!»

«Ἐνας εὐθυμος γέρος; ἀποκρίθηκεν ὁ προφήτης κουνώντας τὸ κεφάλι: μὰ ὅποιος κι ἂν εἶσαι ἢ θέλεις νὰ 'σαι, ὦ Ζαρατούστρα, παρακάθησες ἐδῶ πάνω,—ἡ βάρκα σου δὲν πρόκειται νὰ μείνει γιὰ πολὺ ἀκόμα τραδηγμένη στὴ στεριά!»

«Εἶμαι τραδηγμένος στὴ στεριά, λοιπόν;» ρώτησε ὁ Ζαρατούστρα γελώντας.

«Τὰ κύματα γύρω ἀπὸ τὸ βουνό σου, ἀποκρίθηκεν ὁ προφήτης, ἀνεβαίνουν καὶ ἀνεβαίνουν, τὰ κύματα μεγάλης ἀπελπισίας

καὶ θλίψης: σὲ λίγο θ' ἀνασηκώσουν καὶ τὴ βάρκα σου καὶ θὰ σὲ πάρουν ἀπὸ δῶ.»

Ὁ Ζαρατούστρα σῶπασε ἀπάνω σ' αὐτὸ κι ἀποροῦσε.

«Δὲν ἀκούς τίποτα ἀκόμα; ἐξακολούθησεν ὁ προφήτης: δὲν ἀκούς ἓνα βουητὸ κ' ἓνα μούγγρισμα ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν ἄβυσσο;»

Ὁ Ζαρατούστρα σῶπασε πάλι κι ἀφουγκράστηκε: ξαφνικὰ ἄκουσε μιὰ μακρόσυρτη, μακρόσυρτη κραυγὴ, ποὺ τὰ βάραιθρα τὴν πετούσανε τὸ ἓνα στὸ ἄλλο, γιατί κανένα δὲν ἤθελε νὰ τὴν κρατήσῃ: τόσο δυσοίωνα ἀντηχοῦσε.

«ὦ ἄγγελε κακῶν, μίλησε στὸ τέλος ὁ Ζαρατούστρα, αὐτὴ ἔναι μιὰ κραυγὴ ἀπελπισίας κ' ἡ κραυγὴ ἑνὸς ἀνθρώπου, ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ἔρχεται ἀπὸ μιὰ μαῦρη θάλασσα. Μὰ τί μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα ἡ κραυγὴ ἑνὸς ἀναγκασμένου ἀνθρώπου! Τὸ τελευταῖο ἀμάρτημα ποὺ φυλάχτηκε γιὰ μένα, — ξέρεις πῶς λέγεται;

— «Σ υ μ π ὄ ν ι α ! » ἀποκρίθηκεν ὁ μάντης μὲ ξεχειλισμένη καρδιά καὶ σήκωσε καὶ τὰ δυὸ χέρια του κατὰ τὸν οὐρανὸ — ὦ Ζαρατούστρα, ἔρχομαι γιὰ νὰ σὲ σπρώξω στὸ τελευταῖο σου ἀμάρτημα! »

Καὶ μόλις-μόλις ποὺ θὰ εἶχανε εἰπωθεῖ τὰ λόγια αὐτὰ κ' ἡ κραυγὴ ἀντιλάλησε πάλι, καὶ πιὸ μακρόσυρτη καὶ πιὸ τρομαγμένη ἀπ' ὅσο προτῆτερα καί, μάλιστα, πιὸ κοντινὴ.

«Ἄκούς; Ἄκούς, ὦ Ζαρατούστρα; φώναξε ὁ προφήτης, ἐσένα ἀφορᾷ ἡ κραυγὴ, ἐσένα φωνάζει: ἔλα, ἔλα, ἔλα, εἶναι ὦρα, εἶναι ἡ ὑψιστὴ ὦρα! » —

Ὁ Ζαρατούστρα σῶπασε ἀπάνω σ' αὐτὸ, συγχυσμένος καὶ ταραγμένος· στὸ τέλος, ρώτησε, σὰν ἓνας ποὺ διστάζει μέσα του: «Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ μὲ φωνάζει ἐκεῖ;»

«Μὰ τὸ ξέρεις δά, ἀποκρίθηκεν ὁ προφήτης ζωηρὰ. Γιατί κρύβεσαι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου; Αὐτὸς ποὺ σοῦ γυρεύει βοήθεια εἶναι ὁ ἀ ν ὄ τ ε ρ ο ς ἄ ν θ ρ ω π ο ς ! »

«Ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος; φώναξε ὁ Ζαρατούστρα ἀνατριχιάζοντας: τί θέλει αὐτός; Ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος; Τί θέλει αὐτὸς ἐδῶ;» καὶ τὸ πρόσωπό του κι ὀλόκληρο τὸ κορμί του σκεπάστηκαν ἀπὸ ἰδρῶτα.

Ἄλλ' ὁ προφήτης δὲν ἀποκρίθηκε στὴν ἀγωνία τοῦ Ζαρατούστρα, παρὰ ἀφουγκραζότανε κι ἀφουγκραζότανε κατὰ τὴν ἄβυσσο. Καθὼς, ὅμως, ἐπὶ πολλὴ ὦρα στάθηκε ἐκεῖ σιωπηλός, ἔστρεψε πάλι πίσω τὸ βλέμμα του καὶ κοίταξε τὸν Ζαρατούστρα νὰ στέκει καὶ νὰ ριγεῖ.

«ὦ Ζαρατούστρα, ἄρχισε μὲ θλιμμένη φωνή, δὲ στέκεις ἐκεῖ σὰν ἓνας ποὺ ἡ εὐτυχία του τὸν κάνει νὰ στριφογυρίζει; Θὰ ἔπρεπε νὰ χορεύεις γιὰ νὰ μὴ πέσεις χάμω!

Μὰ κι ἂν ἀκόμη ἤθελες νὰ χορέψεις μπροστά μου καὶ τὰ λιθοπηδήματά σου νὰ πηδήξῃς: κανεὶς δὲ θὰ ἔχε τὸ δικαίωμα νὰ

μου πει: «Γιὰ δές, αὐτὸς ποὺ χορεύει ἐδῶ εἶναι ὁ τελευταῖος χαρούμενος ἄνθρωπος!»

Τοῦ κάκου θὰ ἐρχότανε κανεὶς σὲ τοῦτο τὸ ὕφος, γιὰ νὰ τὸ ν ζητήσῃ: σπηλιές θὰ εὔρισκε καὶ μονιές, κρυψῶνες, γιὰ κρυμμένους, ἀλλ' ὄχι σήραγγες εὐτυχίας καὶ δωμάτια μὲ θησαυροὺς καὶ καινούργιες χρυσόφλεβες εὐτυχίας.

Εὐτυχία — πῶς θὰ τὴν εὔρισκε κανεὶς σὲ καταχωμένους κ' ἐρημίτες! Πρέπει νὰ γυρεύω ἀκόμα τὴν εὐτυχία, τὴν τελευταία, στὰ νησιὰ τῶν μακάρων καὶ στὶς λησμονημένες θάλασσες;

Μὰ ὅλα εἶναι ἀδιάφορα, τίποτα δὲν ἀξίζει, κάθε ἀναζήτηση εἶναι μάταιη, οὔτε καὶ ὑπάρχουνε πιά νησιὰ τῶν μακάρων!»

ΕΤΣΙ ἀναστέναξεν ὁ προφήτης· μὰ μὲ τὸν τελευταῖο στεναγμὸ του ὁ Ζαρατούστρα φωτίστηκε πάλι κ' ἐνίωσε σίγουρος, σὰν ἓνας ποὺ ἀπὸ βαθὺ δάραθρο ξαναβγαίνει στὸ φῶς.

«Ὁχι! Ὁχι! Τρεῖς φορές ὄχι! φώναξε μὲ δυνατὴ φωνή, χαϊδεύοντας τὴν γενιάδα του—αὐτὸ τὸ ξέρω καλύτερα ἐγώ! Ὑπάρχουνε ἀκόμα νησιὰ τῶν μακάρων! Ὅσο γι' αὐτό, οὔτε λέξη, κλαψιάρικο τσουβάλι γιὰ θλίψη!

Πάψε νὰ πλατσουρίζεις γι' αὐτό, ὦ πρωινὸ βροχοσύνεφο! Μὴ καὶ δὲ στέκω κιόλας ἐδῶ, βρεγμένος ἀπὸ τὴ θλίψη σου καὶ μουσκεμένος σὰ σκύλος;

Τινάζομαι πιά καὶ τρέχω μακριὰ σου, γιὰ νὰ στεγνώσω: δὲν ἔχεις δικαίωμα ν' ἀπορεῖς γι' αὐτό! Σοῦ φαίνομαι ἀγενής; Ἄλλ' ἐδῶ ἔναι ἡ δική μου αὐλή.

Μὰ ὅσο γιὰ τὸν ἀνώτερο ἄνθρωπό σου: μὲ τὸ καλό! θὰ τὸν ἀναζητήσω ἀμέσως σ' ἐκεῖνα τὰ δάση: ἀπὸ κεῖ ἦρθε ἡ κραυγή του. Ἴσως καὶ νὰ τὸν ἔχει στρημῶξει ἐκεῖ κανένα κακὸ ἀγρίμι.

Εἶναι στὴν ἐπικράτειά μου: σ' αὐτὴν δὲ θέλω νὰ πάθει τίποτα! Κι ἀλήθεια, ὑπάρχουν πολλὰ κακὰ ζῶα κοντὰ μου.»

Μὲ τὰ λόγια αὐτά, ὁ Ζαρατούστρα γύρισε νὰ φύγει. Τότε ὁ προφήτης εἶπε: «ᾠ Ζαρατούστρα, εἶσαι τετραπέρατος!

Τὸ ξέρω κιόλας: θέλεις νὰ μὲ ξεφορτωθεῖς! Προτιμᾶς νὰ τρέχεις στὰ δάση καὶ νὰ κυνηγᾶς κακὰ ἀγρίμια!

Μὰ τί θὰ σὲ βοηθήσῃ αὐτό; Τὸ βράδι θὰ μὲ ξανάχεις, ἀλήθεια: θὰ μείνω νὰ κάθωμαι μέσα στὴν ἴδια σου τὴ σπηλιά, ὑπομονετικὸς καὶ βαρὺς σὰν κούτσουρο—νὰ σὲ περιμένω!»

«Ἄς γίνῃ ἔτσι! φώναξε ὁ Ζαρατούστρα πίσω του, καθὼς ἔφευγε: κι ὅ,τι εἶναι δικό μου στὴ σπηλιά μου, ἀνήκει καὶ σὲ σένα, τὸν φιλοξενούμενό μου!

Μ' ἂν βρεῖς ἀκόμα μέλι ἐκεῖ μέσα, ἐμπρός! γλύψε το, ἀρκούδα ποὺ γρυλλίζεις, καὶ γλύκανε τὴν ψυχὴ σου! Γιατὶ ἀπόψε θὰ μαστε καλὰ πράγματα κ' οἱ δύο,

—καλὰ πράγματα καὶ χαρούμενοι ποὺ τέλειωσε τούτη ἡ μέ-

ρα! Κι ὁ ἴδιος ἐσὺ θὰ χορέψεις, σὰ νὰ ἴσουνα ἢ χορεύτρα ἀρκού-
δα μου, στὸν ἦχο τῶν τραγουδιῶν μου.

Δὲν τὸ πιστεύεις; Κουνᾶς τὸ κεφάλι σου; Ἐμπρός, λοιπόν!
ριὰ ἀρκούδα! Μὰ κ' ἐγώ—'μαι ἕνας προφήτης!»

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ

1

ΔΕ ΘΑ ἴΧΕ περάσει μιὰ ὥρα πού ὁ Ζαρατούστρα βρισκότα-
νε στὸ δρόμο, στὰ βουνὰ καὶ στὰ δάση του, καὶ ξαφνικὰ εἶδε μιὰν
ἀλλόκοτη συνοδεία. Στὸ δρόμο ἀκριβῶς πού ἀνηφόριζε, πηγαίνα-
νε δυὸ βασιλιάδες, μὲ κορῶνες καὶ πορφυρὲς ζῶνες, στολισμένοι
καὶ πολύχρωμοι σὰν τὸ φοινικόπτερο τὸ πουλί: ὀδηγούσανε ἕνα
φορτωμένο γαϊδούρι.

«Τί θέλουν αὐτοὶ εἰ βασιλιάδες στὸ βασίλειό μου; εἶπε ὁ Ζα-
ρατούστρα, ἀπορημένος, στὴν καρδιά του, καὶ κρύφτηκε ἀμέσως
πίσω ἀπὸ ἕναν θάμνο. Μὰ ὅταν οἱ βασιλιάδες περνούσανε ἀπὸ
κοντά του, εἶπε χαμηλόφωνα, σὰν ἕνας πού μιλεῖ μὲ τὸν ἑαυτό
του: «Παράξενο! Παράξενο! Πῶς γίνεται αὐτό; Βλέπω δυὸ Βα-
σιλιάδες—καὶ μόνο ἕνα γαῖδαρο!»

Ξαφνικὰ οἱ βασιλιάδες σταμάτησαν, χαμογέλασαν, κοιτάξα-
νε κατὰ τὴ μεριά ἀπ' ὅπου ἐρχότανε ἡ φωνὴ κ' ὕστερα κοιτάχτη-
καν συναμετάξυ τους. «Ὅμοια σκέφτονται καὶ στὸν τόπο μας,
εἶπε ὁ βασιλιάς, πού στεκότανε δεξιά, μὰ δὲν τὸ ξεστομίζουν.»

Ὁ βασιλιάς, ὅμως, πού στεκόταν ἀριστερά, σήκωσε τοὺς ὤ-
μους του κι ἀποκρίθηκε: «Θὰ ἴναι κανένας αἰγοβοσκός. Ἦ καὶ κα-
νεὶς ἐρημίτης πού ἔζησε πάρα πολὺν καιρὸ μὲ βράχια καὶ δέντρα.
Γιατὶ ἡ ἔλλειψη τῆς κοινωνίας διαφθείρει ἀκόμα καὶ τὰ καλὰ ἦθη.»

«Τὰ καλὰ ἦθη; ἀποκρίθηκεν ἄθελα καὶ μὲ πίκρα ὁ ἄλλος βα-
σιλιάς: ἀπὸ ποιόν, λοιπόν, θέλουμε νὰ ξεφύγουμε, ἂν ὄχι ἀπὸ τὰ
«καλὰ ἦθη» κι ἀπὸ τὴν «καλὴ κοινωνία» μας;

Κάλλιο, ἀλήθεια, νὰ ζεῖ κανεὶς μ' ἐρημίτες κ' αἰγοβοσκούς
παρὰ μὲ τὴ χρυσωμένη, ψεύτικη καὶ φτιασιδωμένη πλεμπάγια
μας,—κι ἄς λέγεται «καλὴ κοινωνία»,

—κι ἄς λέγεται «εὐγένεια». Ἄλλ' ὅλα εἶναι ψεύτικα καὶ σά-
πια σ' αὐτὴν, προπαντὸς τὸ αἷμα, ἐξ αἰτίας παλιῶν κακῶν ἀσθε-
νειῶν καὶ χειρότερων θεραπευτῶν.

Ὁ ἄριστος κι ὁ προσφιλέστερος σήμερα μοῦ εἶναι ὁ ὑγιὴς
χωριάτης, ὁ χοντρός στοὺς τρόπους, ὁ πονηρός, ὁ σκληροτράχη-
λος, ὁ βασταγερός: αὐτὸς εἶναι σήμερα τὸ εὐγενέστερο σοί.

Ὁ χωριάτης εἶναι σήμερα ὁ ἄριστος: καὶ τὸ χωριάτικο σοί ἔ-
πρεπε νὰ ἴναι ὁ κύριος! Ἄλλ' εἶναι ἡ βασιλεία τῆς πλεμπάγιας,
—δὲ μοῦ κάνει τίποτα ἐντύπωση πιά. Μὰ πλεμπάγια σημαίνει:
σύμφυρμα.

Ὁχλο-σύμφυρμα: μέσα του εἶναι ὄλα ἀνακατεμένα, ἄγιοι καὶ παλιάνθρωποι καὶ νεαροὶ εὐπατρίδες καὶ Ἑβραῖοι καὶ κάθε ζῶο ἀπὸ τὴν κυβωτὸ τοῦ Νῶε.

Καλὰ ἦθη! Ὅλα εἶναι σὲ μᾶς ψεύτικα καὶ σάπια. Κανεὶς δὲν ξέρει πιά τί θὰ πεῖ σεβασμός: κι αὐτὸ ἀκριβῶς θέλουμε νὰ ξεφύγουμε. Εἶναι γλυκούτσικα, ὀχληρὰ σκυλιά, χρυσώνουνε φοινικόφυλλα.

Ἡ ἀηδία τούτη μὲ πνίγει, γιατί κ' οἱ ἴδιοι οἱ βασιλιάδες ἐμεῖς γίναμε ψεύτικοι, φορτωμένοι καὶ μασκαρεμένοι μὲ τὸ παλιό, κιτρινισμένο μεγαλεῖο τῶν προγόνων μας, μετάλλια γιὰ τοὺς πιὸ κουτοὺς καὶ τοὺς πιὸ πονηροὺς καὶ γιὰ κείνους ποὺ καπηλεύονται σήμερα τὴ δύναμη!

Δὲν εἶμαστέ οἱ πρῶτοι—κι ὅμως αὐτὸ πρέπει νὰ δείχνουμε: ἡ ἀπάτη αὐτὴ μᾶς κάθησε στὸ τέλος στὸ στομάχι καὶ μᾶς ἀηδίασε.

Γυρίσαμε τὴ ράχη στὸ σκυλολόι, σ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς φωνασκιάδες καὶ τοὺς γραφιάδες ποὺ εἶναι σὰν τὶς θρασόμυιγες, στὴ θρῶμα τῶν μπακάληδων, στοὺς σπασμοὺς τῆς φιλοδοξίας, στὴν ἀηδιαστικὴν ἀνάσα—: πφούϊ, νὰ ζεῖς λέει μὲ τὸ σκυλολόι,

—πφούϊ, νὰ ζεῖς μὲ τὸ σκυλολόι καὶ νὰ ᾿σαι ὁ πρῶτος σ' αὐτό! Ἄχ, ἀηδία, ἀηδία, ἀηδία! Τί σημασία ἔχουμε πιά οἱ βασιλιάδες ἐμεῖς!—

«Ἡ παλιά σου ἀρρώστια σὲ χτύπησε στὸ κεφάλι, εἶπε, στὸ σημεῖο αὐτό, ὁ βασιλιάς ποὺ στεκόταν ἀριστερά, ἡ ἀηδία σὲ χτύπησε στὸ κεφάλι, φτωχέ μου ἀδελφέ! Μὰ τὸ ξέρεις, ἀλήθεια, πῶς κάποιος εἶναι δῶ ποὺ μᾶς ἀκούει.»

Τὴν ἴδια κείνη στιγμὴ ξεπετάχτηκε ὁ Ζαρατούστρα, ποὺ εἶχε στήσει τὸ αὐτὶ καὶ τὸ μάτι πάνω τους, παράτησε τὸν κρυψῶνα του, προχώρησε κατὰ τοὺς βασιλιάδες καὶ ἄρχισε:

«Ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἀκούει, ἐκεῖνος ποὺ μ' εὐχαρίστηση σᾶς ἀκούει, ὦ βασιλιάδες μου, λέγεται Ζαρατούστρα.

Εἶμαι ὁ Ζαρατούστρα, ποὺ εἶπε κάποτε: «Τί σημασία ἔχουμε πιά οἱ βασιλιάδες!» μὲ συμπαθᾶτε μὰ χάρηκα ὅταν σᾶς ἄκουσα νὰ λέτε συναμετάξυ σας: «Τί σημασία ἔχουμε πιά οἱ βασιλιάδες ἐμεῖς!»

Ἐδῶ, ὅμως, εἶναι τὸ βασίλειό μου κ' ἡ κυριαρχία μου: τί μπορεῖ νὰ ζητᾶτε στὸ βασίλειό μου; Ἄλλ' ἴσως νὰ βρῆκατε στὸ δρόμο αὐτὸ ποὺ γυρεύω ἐγώ: τὸν ἀνώτερο ἄνθρωπο, δηλαδὴ.»

Ὅταν τὸ ἄκουσαν αὐτὸ οἱ βασιλιάδες, χτύπησαν τὸ στῆθος τους κ' εἶπαν μ' ἕνα στόμα: «γνωριστήκαμε, ἐπιτέλους!»

Μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ λόγου σου αὐτοῦ κόβεις δυὸ στὴ μέση τὴν πιὸ πυκνὴ σκοτεινιά τῆς καρδιάς μας. Ἀνακάλυψες τὴν ἀπελπισία μας. Ἀνακάλυψες τὴν ἀπελπισία μας, γιατί, γιὰ δὲς! μπήκαμε στὸ δρόμο γιὰ νὰ βροῦμε τὸν ἀνώτερο ἄνθρωπο.—

—τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ μᾶς: δὴν κ' εἴμαστε βασιλιάδες. Σὲ κεῖνον πηγαίνουμε τὸ γαῖδούρι αὐτό. Γιατὶ ὁ ὑπεροχώτερος ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἴναι κι ὁ ὑπεροχώτερος κύριος στὴ γῆ.

Δὲν ὑπάρχει πὸ σκληρὴ δυστυχία μέσα σ' ὅλα τ' ἀνθρώπινα πεπρωμένα, ἀπὸ τὸ νὰ μὴν εἶναι οἱ πὸ δυνατοὶ τῆς γῆς οἱ πρῶτοι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ κι ὅλα γίνονται φεύτικα καὶ στραβὰ καὶ τερατώδη.

Κι ὅταν μάλιστα εἶναι οἱ τελευταῖοι καὶ πὸ πολὺ ζῶα παρὰ ἄνθρωποι: τότε πὰ ἀνεβαίνει καὶ ἀνεβαίνει ἡ ἀξία τῆς πλεμπάγαιας, καὶ στὸ τέλος, μάλιστα, ἡ ἀρετὴ τῆς πλεμπάγαιας λέει: «γιὰ δὲς, μόνο ἐγὼ εἶμαι ἀρετὴ!»

Τί ἄκουσα τώρα δά; ἀποκρίθηκεν ὁ Ζαρατούστρα: τί σοφία ποὺ ἔχουν οἱ βασιλιάδες! Εἶμαι καταγοητευμένος, καί, ἀληθινά, μοῦ ἦρθε κιάλας τὸ κέφι νὰ κάνω ἕνα τραγούδι ἀπάνω σ' αὐτό.

— Μπορεῖ καὶ νὰ ἴναι ἕνα τραγούδι ποὺ δὲ θὰ ἴναι γιὰ καθενὸς τ' αὐτιά. Πῶς καιρὸς πὰ ποὺ ξέμαθα νὰ ἐνδιαφέρωμαι γιὰ μεγάλα αὐτιά. Ἐμπρός, ἔμπρός, λοιπόν!

(Μὰ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔγινε νὰ μιλήσει ἀκόμα καὶ τὸ γαῖδούρι: πλὴν εἶπε καθαρὰ καὶ μὲ κακὴ θέληση. Ν - αἱ.)

Κάποτε — τὸ σωτήριο ἔτος Ἔνα ἦταν, νομίζω, —
εἶπε ἡ Σίδυλλα, δίχως νὰ πειῖ κρασί, μεθυσμένη:
«Ἄλλοίμονο, νὰ ποὺ ὅλα τώρα στραβὰ πάνε!
Ἐπεσμός! Ἐπεσμός! Ποτὲ δὲν ξέπεσε ἔτσι ὁ κόσμος!
«Ἡ Ρώμη κατάντησε πόρνη καὶ μὲς στὸ μπορντέλλο,
«Ὁ Καίσαρος τῆς Ρώμης κατάντησε χτήνος, κι ὁ ἴδιος ὁ
θεὸς — ἔγινε Ἑβραῖος!

ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ χαρήκανε αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Ζαρατούστρα μὰ ὁ βασιλιάς ποὺ στεκότανε δεξιά, εἶπε: «ὦ Ζαρατούστρα, πόσο καλὰ κάναμε ποὺ ξεκινήσαμε γιὰ νὰ σὲ δοῦμε!

Γιατὶ οἱ ἐχθροὶ σου μᾶς δείξανε τὴν εἰκόνα σου στὸν καθρέφτη τους: ἐκοίταζες μὲ τὰ σουσούμια ἐνὸς διαδόλου καὶ γελώντας σαρκαστικά: ἔτσι ποὺ νιώσαμε φόβο μπροστά σου.

Μὰ τί σημαίνει! Ὅλο κ' ἔμπαινες στ' αὐτὴ μας καὶ στὴν καρδιά μας μὲ τὰ ρητὰ σου. Τότε πὰ εἶπαμε στὸ τέλος: τί σημασία ἔχει πῶς εἶναι τὸ πρόσωπό του!

Πρέπει ν' ἀκρωσώμε αὐτὸν ποὺ διδάσκει: «πρέπει ν' ἀγαπᾶτε τὴν εἰρήνη σὰν μέσο γιὰ καινούργιο πόλεμο, καὶ τὴ σύντομη εἰρήνη πὸ πολὺ ἀπὸ τὴν μακρόχρονη!»

Κανεὶς δὲν εἶπε ποτὲ τόσο πολεμικὰ λόγια: «Τί εἶναι καλό; Τὸ νὰ ἴσαι γενναῖος εἶναι καλό. Ὁ καλὸς πόλεμος εἶναι ὅ,τι ἐξαγιάζει κάθε ὑπόθεση.»

*Ὡ Ζαρατούστρα, τῶν πατέρων μας τὸ αἷμα κινήθηκε μέσα

στά σώματά μας σ' αυτά τὰ λόγια: ἦταν σὰν τὸν λόγο τῆς ἀνοι-
ξης σὲ παλιὰ κρασοβάρελα.

Ὅταν τὰ σπαθιά διασταυρώνονταν σὰν κοκκινόστιχτα φί-
δια, τότε οἱ πατέρες μας ἀγαπούσανε τὴ ζωὴ· κάθε ἥλιος εἰρήνης
τοὺς φαινότανε ἀσθενικὸς καὶ χλιαρὸς, μὰ ἡ μακρόχρονη εἰρήνη
τοὺς ντρόπιαζε.

Πῶς ἀναστέναζαν, οἱ πατέρες μας, ὅταν ἔβλεπαν νὰ κρέ-
μονται στὸν τοῖχο γυαλισμένα κι ἀνώφελα τὰ σπαθιά! Ὅμοιοί
τους διψούσανε κ' ἐκεῖνοι τὸν πόλεμο. Γιατὶ ἓνα σπαθὶ θέλει νὰ
πιεῖ αἷμα καὶ λαμποκοπᾷ ἀπὸ ἐπιθυμία.»

Καθὼς οἱ βασιλιάδες μιλοῦσαν καὶ φλυαροῦσαν ἔτσι μὲ
ζῆλο γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν πατέρων τους, ὁ Ζαρατούστρα κυριεύ-
τηκε ἀπὸ μεγάλη ἐπιθυμία νὰ κοροϊδέψει τὸν ζῆλο τους: γιατί
ἦταν ἐφταφάνερο πῶς μπροστά του στέκονταν πολὺ φιλειρηνικοὶ
βασιλιάδες, μὲ γερασμένα κ' ἐκλεπτυσμένα πρόσωπα. Μὰ συγ-
κρατήθηκε.

«Μὲ τὸ καλὸ, λοιπόν! εἶπε, τοῦτος δῶ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ
ὀδηγεῖ στὴ σπηλιά τοῦ Ζαρατούστρα· κ' ἡ μέρα αὐτὴ θὰ ἔχει μα-
κρὺ δειλινό! Μὰ τώρα μὲ καλεῖ βιαστικὰ μιὰ κραυγὴ ἀπελπισίας
καὶ θὰ σᾶς ἀφήσω.

Τιμὴ γιὰ τὴ σπηλιά μου, τὸ νὰ θέλουνε βασιλιάδες νὰ καθή-
σουνε μέσα τῆς καὶ νὰ περιμένουν: μὰ, φυσικά, θὰ χρειαστεῖτε νὰ
περιμένετε πολὺ!

Ἔ, καί; Τί σημαίνει! Ποῦ μαθαίνει καλύτερα κανεὶς σή-
μερα νὰ περιμένει παρ' ὅσο στίς αὐλές; Κι ὄλη-ὄλη ἡ ἀρετὴ ποὺ
ἀπόμεινε στοὺς βασιλιάδες, — δὲ λέγεται σήμερα: «**ἴ κ α ν ὶ
τ η τ α ἀναμονῆς;**»

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

Η ΒΔΕΛΛΑ

ΚΙ Ο ΖΑΡΑΤΟΥΣΤΡΑ ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του, συλ-
λογισμένος, μπαίνοντας ὄλο καὶ πιὸ βαθιὰ μέσα στὰ δάση καὶ
περνώντας πλάϊ ἀπὸ βαλτοτόπια· μὰ ὅπως γίνεται στὸν καθένα
ποὺ σκέφτεται σοβαρὰ πράγματα, ἔτσι ἔπεσε ἀπρόβλεπτα πάνω
σ' ἓναν ἄνθρωπο. Καί, γιὰ δὲς, ξαφνικὰ τὸν χτύπησαν κατάμου-
τρα, μιὰ κραυγὴ πόνου, καὶ δυὸ κατάρες καὶ καμιὰ εἰκοσαριά
βρισιές: ἔτσι ποὺ μέσα στὸν τρόμο του σήκωσε τὸ ραβδί του γιὰ
νὰ χτύπησει κι ἀπὸ πάνω τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε σκοντάψει πάνω
του. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξανάρθε στὰ συλλοϊκά του· κ' ἡ καρδιά
του γέλασε γιὰ τὴν τρέλλα ποὺ μόλις εἶχε κάνει.

«Συμπάθησέ με, εἶπε στὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε σκοντά-
πάνω του καὶ ποὺ εἶχε σηκωθεῖ μανιασμένος κ' εἶχε καθήσει, σι
πάθησέ με κι ἄκουσε πρῶτα ἀπ' ὄλα μιὰ παραβόλη ποὺ
σοῦ πῶ:

Σὰν ἓνας ὁδοιπóρος, ποὺ ὄνειρεύεται μακρυνὰ πράγμα

καὶ σκοντάφτει ἀπρόβλεπτα πάνω σ' ἓνα κοιμησμένο σκυλί, σ' ἓνα ἔρημικὸ δρόμο, σ' ἓνα σκυλί ποὺ κείται στὸν ἥλιο:

—κι ὅπως ἐκεῖνοι κεῖ οἱ δυὸ σηκώνονται, σιμώνουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, σὰν δυὸ θανάσιμοι ἐχθροί, ἀλλὰ κ' οἱ δυὸ τρομαγμένοι ὡς τὸ θάνατο: τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ μᾶς.

Κι ὁμως! Κι ὁμως!—πόσο λίγο ἔλειψε νὰ χαϊδευτοῦνε συναμετάξυ τους ὁ σκύλος αὐτὸς κι αὐτὸς ὁ ἔρημίτης! Γιατὶ κ' οἱ δυὸ ἀλήθεια εἶναι ἔρημίτες!»

—«Δὲν πάει νὰ 'σαι ὅποιος κι ὄν εἶσαι, εἶπε πάντα θυμωμένος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει σκοντάψει πάνω του, πιὸ πολὺ πύφτεις ἀπάνω μου μὲ τὴν παραβολή σου παρ' ὅσο μὲ τὸ πόδι σου!

Γιὰ κοίτα με, ἀλήθεια, μοιάζω πολὺ μὲ σκύλο;»—καὶ συνάμα σηκώθηκε κ' ἔβγαλε τὸ γυμνὸ μπράτσο του ἔξω ἀπὸ τὸ βούρκο. Γιατὶ στὴν ἀρχὴ εἶχε ξαπλωθεῖ κατάχαμα, κρυμμένος κι ἀγνώριστος, σὰν ἐκεῖνους ποὺ παραμονεύουν κάποιον ἀγρίμι στὰ τέλματα.

«Μὰ τί κάνεις, λοιπόν;» φώναξε ὁ Ζαρατούστρα τρομαγμένος, γιατί εἶδε πῶς πάνω σ' ὀλόκληρο τὸ γυμνὸ μπράτσο ἔτρεχε πολὺ αἷμα.—«Τί σοῦ συνέβηκε; Μήπως σὲ ἐάγκωσε, δυστυχισμένε, κανένα κακὸ ζῶο;»

Ὁ ματωμένος γέλασε, ὄλο καὶ πιὸ ὀργισμένος. «Τί σ' ἐνδιαφέρει ἐσένα! εἶπε καὶ θέλησε νὰ ἐξακολουθήσει τὸ δρόμο του. Ἐδῶ 'μαι στὴν ἐπικράτειά μου. Ἄς μὲ ρωτήσῃ ὅποιος θέλει: μὰ σ' ἓναν χοντράνθρωπο δύσκολα θ' ἀπαντήσω.»

Ἐπατάσῃ, εἶπε ὁ Ζαρατούστρα συμπονετικὸς καὶ τὸν ἔπιασε γερά, ἀπατάσῃ: ἐδῶ δὲν εἶσαι στὸ σπίτι σου, παρὰ βρίσκεσαι στὸ δικό μου βασίλειο, καὶ στὸ βασίλειό μου δὲ θέλω νὰ πάθει κανένας τίποτα.

Ὁνόμασέ με ὅπως θέλεις,—εἶμαι αὐτὸς ποὺ πρέπει νὰ 'μαι. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ὀνομάζω τὸν ἑαυτό μου Ζαρατούστρα.

Ἐμπρός! αὐτὸς ὁ δρόμος ὀδηγεῖ στὴ σπηλιὰ τοῦ Ζαρατούστρα: δὲν εἶναι μακριά,—δὲ θέλεις νὰ ῥθεις στὴ σπηλιὰ μου γιὰ νὰ περιποιηθεῖς τὶς πληγές σου;

Ἄσκημα σοῦ ἦρθαν τὰ πράγματα, δυστυχισμένε, σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ: πρῶτα σὲ δαγκώνει τὸ ζῶο κ' ὕστερα σὲ πατεῖ ὁ ἄνθρωπος!»

Σὰν ἄκουσε, ὁ πατημένος τὸ ὄνομα τοῦ Ζαρατούστρα, ἄλλαξε ὀλόκληρος. «Τί μοῦ συμβαίνει, ἀλήθεια! φώναξε, ποῖός με ἀπασχολεῖ ἀκόμα, λοιπόν, σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἐχτὸς ἀπὸ τοῦτο τὸν ἄνθρωπο, τὸν Ζαρατούστρα, δηλαδή, κ' ἐχτὸς ἀπὸ κεῖνο τὸ ζῶο, ποὺ ζεῖ μὲ αἷμα, ἢ βδέλλα;

Ἐξ αἰτίας τῆς βδέλλας κειτόμουνα ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ βούρκο, σὰν κανένας ψαράς, καὶ τὸ πεντῶμένο μπράτσο μου εἶχε δαγκωθεῖ δέκα φορές κιόλας, καὶ νὰ ποὺ ἓνα πιὸ ὁμορφὸ ζῶο, ὁ Ζαρατούστρα ὁ ἴδιος, ἄρχισε νὰ μὲ δαγκώνει γιὰ νὰ πιεῖ τὸ αἷμα μου!

ὦ εὐτυχία! ὦ θαῦμα! Εὐλογημένη νά 'ναι τούτη ἡ μέρα πού μ' ἔσυρε σέ τοῦτο τὸ τέλμα! Εὐλογημένη νά 'ναι ἡ καλύτερη βεντούζα, ἡ πιὸ ζωντανή πού ζεῖ σήμερα, εὐλογημένη νά 'ναι ἡ μεγάλη βδέλλα τῆς συνείδησης, ὁ Ζαρατούστρα!»

Ἔτσι μίλησεν ὁ πατημένος· κι ὁ Ζαρατούστρα χάρηκε γι' αὐτὰ τὰ λόγια καὶ γιὰ τὸν λεπτὸ καὶ τιμητικὸ χαρακτήρα τους. «Ποιός εἶσαι; ρώτησε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι, ἀνάμεσά μας ὑπάρχουν πολλὰ πού πρέπει νὰ φωτιστοῦν καὶ νὰ αἰθριάσουν: μὰ κιόλας μοῦ φαίνεται ἡ μέρα θὰ καθαρῖσει περισσότερο καὶ πῶς θὰ γίνει πιὸ φωτεινὴ.»

«Εἶμαι αὐτὸς πού ἔχει συνείδηση τοῦ πνεύματος, ἀποκρίθηκεν ὁ ρωτημένος, καὶ δύσκολα νὰ βρεθεῖ ἄλλος ἀπὸ μένα πού νὰ ἐξετάζει τὰ πράγματα τοῦ πνεύματος πιὸ σοβαρά, πιὸ προσεχτικὰ καὶ πιὸ σκληρά, ἐχτὸς ἀπὸ κείνον, πού κοντὰ του μαθήτεια, — τὸν Ζαρατούστρα τὸν ἴδιο.

Κάλλιο νὰ μὴ ξέρει κανεὶς τίποτα, παρὰ νὰ μισοξέρει πολλά! Κάλλιο νὰ 'σαι τρελλὸς μὲ τὴ γροθιά σου, παρὰ σοφὸς μέσα στὴ γνώμη μόνο τῶν ἄλλων! — Ἐγὼ πατῶ στὸ ἔδαφος:

— τί σημασία ἔχει ἂν εἶναι μικρὸ ἢ μεγάλο; Ἄν λέγεται τέλμα ἢ οὐρανός; Μιὰ παλάμη ἔδαφος μοῦ εἶναι ἀρκετό: φτάνει μόνο νὰ 'ναι ἀληθινὸ ἔδαφος καὶ γῆ!

— μιὰ παλάμη ἔδαφος: πάνω του μπορεῖ νὰ σταθεῖ ὄρθιος κανεὶς. Στὴν ἀληθινή, συνειδητὴ γνώση δὲν ὑπάρχει τίποτα Μεγάλον καὶ τίποτα Μικρό.»

«Μήπως εἶσαι ἕνας γνώστης τῆς βδέλλας; ρώτησε ὁ Ζαρατούστρα· καὶ παίρνεις τὴν βδέλλα ἀπὸ πίσω ἴσαμε τὰ τελευταῖα βάθη, ὦ Συνειδητέ;»

«ὦ Ζαρατούστρα, ἀποκρίθηκεν ὁ πατημένος, αὐτὸ θά 'τανε κάτι τερατῶδες, πῶς θὰ μπορούσα νὰ καταπιασθῶ κάτι τέτοιο!

Σ' αὐτό, ὅμως, πού εἶμαι δάσκαλος καὶ πού καλὰ γνωρίζω εἶναι ὁ ἐγκέφαλος τῆς βδέλλας: — αὐτὸ εἶναι ὁ κόσμος μου!

Κ' εἶναι ἕνας κόσμος! Μὰ συμπάθα με, πού στὸ σημεῖον αὐτὸ ἐκδηλώνω τὴν ὑπερηφάνειά μου, γιατί, ἀπάνω σ' αὐτό, δὲν ἔχω τὸν ὅμοιό μου. Νά γιατί εἶπα πῶς «ἔδῳ 'μαι στὸ σπίτι μου».

Πόσο καιρὸ τώρα ἔχω πού παρακολουθῶ τὸ μοναδικὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸν ἐγκέφαλο τῆς βδέλλας, γιὰ νὰ μὴ μοῦ ξεφύγει πιὰ ἡ γλυστερὴ ἀλήθεια! Ἐδῶ εἶναι τὸ βασίλειό μου!

— γι' αὐτὸ πέταξα ὅλα τ' ἄλλα, γι' αὐτὸ ὅλα τ' ἄλλα μοῦ ἔγιναν ἀδιάφορα· καὶ κολλητὰ στὴ γνώση μου στρατοπεδεύει ἡ μαύρη μου ἄγνοια.

Ἡ συνείδηση τοῦ πνεύματός μου ἀπαιτεῖ ἀπὸ μένα νὰ ξέρω ἕνα καὶ ν' ἀγνοῶ ὅλα τ' ἄλλα: μ' ἀηδιάζουν οἱ χλιαροὶ τῷ πνεύματι, ὅσοι ἔχουν θολωμένο μυαλό, ὅλοι οἱ ἀναποφάσιστοι, ὅλοι οἱ φαντασιοκόποι.

Ἐκεῖ πού τελειώνει ἡ τιμιότητά μου ἀρχίζει ἡ τυφλομάρα μου καὶ θέλω νά 'μαι τυφλός.

Ἐκεῖ, ὅμως, πού θέλω νά ξέρω, θέλω νά 'μαι καὶ τίμιος, δηλαδὴ σκληρός, εὐστηρός, προσεχτικός, ὤμος, ἀμείλιχτος.

Αὐτὸ πού ἐσὺ, ὦ Ζαρατούστρα, εἶπες κάποτε, ὅτι: «Πνεῦμα εἶναι ἡ ζωὴ, πού χωρίζεται ἢ ἴδια σὲ ζωὴ», μ' ὁδήγησε καὶ μὲ μάγεψε στὴ διδασκαλία σου. Καί, ἀληθινά, μὲ τὸ ἴδιο τὸ αἷμα μου μεγάλωσα τὴ γνώση μου!»

—«Ὅπως διδάσκουνε τὰ φαινόμενα», τὸν διέκοψε ὁ Ζαρατούστρα· γιατί ὀλοένα ἔτρεχε τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ γυμνὸ μπράτσο τοῦ Συνειδητοῦ. Γιατὶ δέκα βδέλλες τὸν εἶχαν δαγκάσει στὸ ἴδιο μπράτσο.

«Ἦ ἐσύ, παράξενε σύντροφε, πόσα δὲ μοῦ διδάσκει τοῦτο δῶ τὸ φαινόμενο, ὁ ἴδιος ἐσύ ἀκριβῶς! Καὶ δὲ θά 'χα ἴσως εἰκαίωμα νά τὰ χύσω ὅλα αὐτὰ μέσα στ' οὐστηρά σου αὐτιά!

Μὲ τὸ καλό, λοιπόν! Ἄς χωριστοῦμε, τότε, ἐδῶ! Μὰ εὐχαρίστως, ἀλήθεια, θά σὲ ξανασυναντοῦσα. Κατὰ κεῖ εἶναι ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στὴ σπηλιά μου: τούτη δῶ τὴ νύχτα θά εἶσαι ἐκεῖ ὁ πιὸ ἀγαπητός μου φιλοξενούμενος!

Πρόθυμα θά ἤθελα ἐπίσης νά περιποιηθῶ τὸ κορμί σου πού, πατώντας τὸ ὁ Ζαρατούστρα, τὸ ἔκανε νά κακοπαθήσει: τὸ ἔχω στὸ νοῦ μου αὐτό. Τώρα, ὅμως, μὲ φωνάζει βιαστικὰ μιὰ κραυγὴ ἀπελπισίας καὶ ἐὰ σ' ἀφήσω.»

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

Ο ΜΑΓΟΣ

1

ΚΑΘΩΣ, ὅμως, ὁ Ζαρατούστρα ἔφερε βόλτα ἕναν βράχο, εἶδε ξαφνικά, ὄχι μακριὰ κάτωθὲ του, στὸν ἴδιο δρόμο, ἕναν ἄνθρωπο, πού πετοῦσε τὰ μέλη του σὰν κανένας τρελλὸς καὶ στὸ τέλος ξάπλωσε κατάχαμα μὲ τὴν κοιλιά.

«Ἄλτ! εἶπε τότε ὁ Ζαρατούστρα στὴν καρδιά του, αὐτὸς ἐδῶ πέρα θά πρέπει νά 'ναι ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος πού ἔβγαλε ἐκεῖνη τὴν κακὴ κραυγὴ τῆς ἀπελπισίας,—θέλω νά κοιτάξω, νά δῶ ἂν χρειάζεται βοήθεια.»

Μὰ ὅταν ἔτρεξε κατὰ κεῖ πού ἦτανε ξαπλωμένος μπρούμυτα, κατάχαμα, ὁ ἄνθρωπος, βρῆκε ἕναν γέρο ἄντρα πού ἔτρεμε καὶ πού τὰ μάτια του ἦσαν ἀπλανῆ· κι ὅσο κι ἂν κουράστηκε ὁ Ζαρατούστρα γιὰ νά τὸν σηκώσει ἀπὸ κεῖ καὶ νά τὸν κάνει νά σταθεῖ στὰ πόδια του, δὲν κατάφερε τίποτα. Οὔτε καὶ πού φαινότανε νά 'χει προσέξει ὁ δυστυχὴς αὐτὸς ὅτι κάποιος βρισκότανε κοντά του. Ἀντίθετα, δὲν ἔπαυε νά κοιτάζει μ' ἀπλανῆ βλέμματα γύρω του, συγκινητικὰ χειρονομώντας, σὰν ἕνας ἐγκαταλειμμένος ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον κι ἀπομονωχιασμένος. Μὰ στὸ τέλος, ὕστερα ἀπὸ